

Եօթն կարկեհան, որոնց երկուքին սաստիկ շողիւնը մեծապէս աչքի կը զարնէ:

Չորս Զմիռխտ եւ երեք Արեւելեան շա-
փիւղայ՝ իրարմէ գեղեցիկ եւ սիրուն գոյներով:
Երկու մութ մանուշակ Գեղեցիկ, (am-
thyste, Գեղեցիկ-մ) եւ մէկ շատ հազուագիւտ
խարսէշ Թակինթ (hyacinth, Թաք-Եփ-Եփ):

Այս թագն որուն վրայ արուեստն ու բնու-
թիւնն ըստ բաղձանաց մեծագորք գերմանական կայ-
սեր՝ պէսպէս գեղեցկութեանց բովանդակ լինու-
թիւնը գեղած են ամենայն առատութեամբ, գանձ
մըն է՝ որ Վատիկանեան Արուեստահանգիսին
այցելուաց աչքը բունաբար իրեն պիտի ձգէ:

Սըն ծանրագին նուէրն Ս. Քահանայապե-
տին յանուն կայսեր մատուցողն եղաւ ծանօթ
գետասանագէտն Հլէօցեր:

Ընթերցողն ինքնին կնոյս իորհրդածել՝ թէ
յիշեալ պատուական ականց 72, 12, 7, 4, 3,
2, 1 խորհրդաւոր թուերն անշուշտ Սուրբ Գրոց
այլեւայլ նշանաւոր անձնաւորութեանց ականա-
րութիւնք են՝ կաթողիկէ եկեղեցւոյ վերաբե-
րութեամբ: — զորօրինակ ֆրիստոսի Աշակեր-
տաց, Առաքելոց, Նախկին Սարկաւագաց, Աւե-
տարանաց, եւ այլն:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻՆ

ՍԵՐԻՍ ԵՍԵՐԱՅԻՄՈՒԹԵԱՆ ԾԵՆ

ԳԼՈՒԽ Ե.

Սրմը իսկեղծման եւ մտքման:

(Հարաւորութիւն)

Վրտի եւ յառաջ մամբ մանր մանր կը յօշոյի
եւ կաթնային մէջ կը նետուի, եւ ամէն մէկ 50 քի-
մոմին 4—5 լիտր ջուր կը լցնուի: Անկէ ետեւ
կաթնային տակ չափաւոր կրակ կը վառուի եւ թող
կը տրուի որ մամբ կամաց կամաց հալի: Նոյն միջոցին
մոմն զգուշութեամբ եւ անընդհատ կը յուզուի
մինչեւ որ կատարեալ ծորելի ըլլայ: Կատարեալ
հալելու որոշ ջերմութեան աստիճան մը չի կրնար
արուել: Փառն զի ախկայ մոմի քանակութեան կա-
խելու է: Քանի մը փորձառութիւնք կրնան ամե-
նապառ ուսուցիչ ըլլալ: Մոմը յուզելու ժամանակ
մոմին ձեռքին ըրած ընդգիծադրութեան զգալն
նուազմանէն կրնայ իմացուիլ՝ թէ ծորելի ըլլալու
աստիճանին հասած է: Մոմը կատարեալ հալելէն
ետեւ՝ գործարարներէն մէկուն նշան կը տրուի կաթ-

նային ծորակը բանալու, եւ հալած մամբ ջրով հան-
գերէ կաթնային մօտ գետեղաւած տաշտի մը մէջ կը
սկսի հոսել: Ցաշտը լցնուելէն ետեւ կափարջաւ կը
ծածկուի եւ բրդեղէնով կը պատաստուի, որպէս զի
մամբ շուտով չառաի եւ ժամանակ ունենայ իրմէ զա-
տելու ունեցած աղտերն, որոնք տեսալարաւ ծան-
րութեան առաւելութեամբ՝ յատակը կը նստին:
Նոյնպէս ջուրն ալ յատակը կը նստի աղտին հետ ի
միասին: Այս տաշտն այսպէս թող կը տրուի 2—3
ժամ անաղտ, ըստ աստիճանի քանակութեան
մոմի: Անկէ ետեւ կափարջն ու բրդեղէնը մէկգի
կ'առնուին, տաշտին յատակի կողման խցանը կը բա-
ցուի, ջուրն ու աղտն դուրս կը հոսէ, եւ տաշտին
մէջ մնացած մամբ կ'առնուի, դարձեալ մանր կը յօ-
շուի, եւ վերջիշեալ գործողութիւնն ամբողջ կը
կրկնուի, մինչեւ որ ամենեւին աղաւ չմնայ: Այն
ատեն մամբ մտրուած է:

Ինչ ինչ դործատանց մէջ տարբեր կերպով
կը մաքրեն մամբ, բայց յիշեալ կերպը պարզն ու
լաւագոյնն է:

Իսկ մամբ պաղեցընելու ժամանակ ջրոյ հետ
յատակը նստած աղտի միտքն հետեւեալ կերպով
կը գործածուի: Աշտը ջրով հանգերէ փաքելի ծա-
կերով թէթի եզէ պաղեցուտ մէջ կը լցնուի, որպէս
զի ջուրը հոսի երկմայ: Մնացեալ միտքը կոշտ կտաւի
վրայ կը տարածուի եւ թող կը տրուի որ ջրոյնայ,
եւ այսպէս բաւական քանակութիւն մը ժողովելէն
ետեւ կաթնային մէջ կը դրուի, եւ 50 քի. միտքի
վրայ 12 լիտր ջուր կը խառնուի: Անկէ ետեւ կրակը
կը վառուի եւ ջերմութիւնը կը սաստկացուի՝ մին-
չեւ որ մամբ լաւ հալի: Ջերմութեան այս աստիճա-
նին մէջ կը մնայ ջրախառն միտքը 3—4 ժամ, մին-
չեւ որ պարզ ժամանակ ունենայ ջրոյ յատակը նստե-
լու: Այնուհետեւ կրակը կը մարուի, մեծ տափակ
դգալով մը ջրոյն երեսը լողացող մամբ կ'առնուի, եւ
մեծ՝ պղնձի՝ ներքուստ անագեալ տաշտի մէջ կը
դրուի: Այս կերպով մոմի զանգուածներ յառաջ
կու գան, որոնք հասարակ մոմի զանգուածներու
պէս կը գործածուին կամ՝ կը վաճառուին:

Որովհետեւ այս Գլխոյ մէջ մամբ հալեցընելու
եւ մաքրելու վրայ խոնցանք, պատշաճ է հետեւե-
ալն ալ յաւելուլ: Ծանօթ է որ մոմագործք մոմի
րեկորներն, այսինքն վառած մոմի մեծ ու փոքր
մնացորդներն կը գնին, եւ դարձեալ կը հալեցընեն
հետեւեալ կերպով:

Նախ մնացորդներն մոմին տեսակին համե-
մատ կը ջուրին, զուտն, աղիւն, սպիտակն, գե-
ղինը, խաղախեան, եւ այլն զատ զատ: Սխառ-
հետեւ ամէն մէկ տեսակը զատ զատ կը յօշուի,
պատրոյգը կը հանուի մէկ կողմը կը դրուի: Այս
մամբ կը հալեցուի, ժապախեալն եւ թափուի,
կը սպիտակցուի ուրիշ մոմերու պէս, եւ իրեն աղ-
նի մոմ՝ մոմերու եւ այլ մոմերէնց վրայ կ'անցուի
իբր ծածկոց: Շարքախառն տեսակն աւելն ասորին
վախճաններու կը գործածուի, եւ աճան կը վա-
ճառուի:

Իսկ պատրոյգի կտորներն՝ զոր մէկ կողմը գնել
տուինք, զատ մոմ՝ կը բովանդակեն, որ պէտք չէ
կտորնցնել: Անոր համար կաթնասնեղն մէկուն մէջ
մինչեւ կէս՝ ջուր կը լցնուի, եւ ամէն տեսակ պատ-

¹ Թիւեալ քանակութիւնն նուազ չի կրնար ըլլալ
ջուրը: Կաթնային մէջ ոչ մոմին հետ պնդու կը մնայ, որ յա-
ջորդ գործողութեանց ժամանակ անկարելի կ'ըլլայ զատել,
որով ջուրն մոմի մասանց մէջ կը կցի զի մնայ, եւ մամբ
վառելու ժամանակ միշտ կը շառաւիղ:

բոլոր խառն մէջը կը դրուի: Զուրը տարեպալուն պէս մամբ կը հայի, պատրոյգներէն կը դատուի, եւ ջրոյ երեսը կ'ենէ, որ եւ տափակ գգալով կ'առնուի: Միացած պատրոյգը ճնշարանի մը տակ կը ճնշուի, որով մտրոջ մամբ դուրս կը հոսէ: Անիկ ետեւ պատրոյգները կրակարան բռնկընենլաւ կը գործածուին:

Պատրոյգներէ հանուած մամբ շիկագոյն կ'ըլլայ. անոր համար առանց ժապաւնեանելու բնելու կը հալեցուի, եւ ստորին վախճաններու կը գործածուի:

ԳԼՈՒԹ Բ.

Մարքրուած մոմե հետքընէն եւ ժապաւնեմէ:

Սարքուած մամբ դարեւալ մամբ յօշկէն ետեւ կամօսոյի մէջ կը դրուի եւ ամէն մէկ 30 քվ. մամբի 4—5 լիտր ջուր կը դրուի, հետք 60—80 կրամ փշած պաղլէշ (alun, շաւ) կամ զուտ քրեմքար (crème de tartre, քէքէթ Բարթոլոմէ)։ Այնուհետեւ վերայնիւնիւ կերպով մամբ կը հալեցուի, եւ մամբ իւր հալելու տարիքանէ հանուելէն ետեւ՝ կամօսոյի ծորակին տակ կը դրուի մամբ ժապաւնելու մէքենոյն՝ հանգերէն ջրակիր տակաւներով, ինչպէս նախընթաց փշոյ մէջ յիշեցնէր: Այնուհետեւ գործաւոր մը կ'ը սկսի մեքենային զլանը բռնատեղէն բռնած անդուհատ գործենել, եւ միեւնոյն ժամանակ ուրիշ մէկը կամօսոյի ծորակը կը բանայ՝ ինչպէս նաեւ նոր ջրոյ տակաւի ծորակը: Այն ամօսէ հալած մագքուր մամբ կը հոսէ ձաղարանէ անօթոյ մէջ, եւ անիկ ալ յատուի փոքրիկ ծակախններէն կ'անցնի եւ ձառագայլմանէ կը հոսէ զլանին վրայ որ անդուհատ կը դարձնի որով երեսն փօքին տակի անօթոյ ջրոյն մէջ կը մտնի: Գլանին վրայ ինչպէս մամբ ձառագայլմանէն քիչ մը կը տափականան եւ կը ստան ընդ տաշտին մէջն ցուրտ ջուրը շոտափէն, որով ամէն մէկ ձառագայլման քանի մը միջեւ մեք շտին ժապաւնէ կ'ըլլայ: Գլանին որչափ շուտ դարձուի՝ այնչափ բարակ կ'ըլլայ ժապաւնէն, Գլանը դարձեցնելով ջուրը շարժման մէջ կը մտնէ եւ իւր անօթոյն յատուի կը մտնի, որով նաեւ ժապաւնէն ալ մամբ զլանին վրայէն կ'առնուի:

Այս ամբողջ գործողութեան ժամանակ նոր ջրոյ տակաւի ծորակը բաց կը թողուի, եւ տաշտած ջուրն տակի տաշտին վերի կողմէն խողովակէն կը հոսէ կ'ընթացայ: Զակի տաշտին ջուրը միշտ ցուրտ պահելուն անհրաժեշտ հարկաւոր է. փնտ գիւնէն տաշտնայ՝ չի կրնար մամբ լաւ ժապաւնելու եւ կը կաշնէ զլանին, եւ կամ մամբ ժապաւնէններն իրարու կը խառնուին:

Դենգեալ մամբ զուտ մամբ պէս լաւ չի ժապաւնուիր. փնտ գիւնէն ժապաւնէ չի կապուի, այլ զլանին վրայէն ելլելուն պէս՝ կը փրկի եւ ջրոյ երեսը կը լողայ ջրոյ վրայ ձգուած կոշտ կաւի պէս: Եւ անկող մամբ պատառաքողով, ինչպէս պիտի բենք, չի կրնար դուրս հանուիլ, այլ պիտի ե պարզաւ տանցնել:

(Ըրբանուիլէն)

ՔԱՐՈՑԱՐԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՈՐԱԿԷՊ

ԳԱՆԵՍՈՒԼԵՆ

ԳԼՈՒԹ Գ.

Կրկին յարձակումն:

(Ըրբանուիլէն)

Այս միջոցին խուանին մեծ դռնոյն կը մտնենար: Գաւեսիկա նշմարեց զայն, բայց ոչ Գաղզաղիք՝ երկրին անհարթ ու լճեանը պատճառաւ: Վերջապէս երբ Գաղզաղիքը խուանին բանակը տեսան՝ հրամանատարը նայեցաւ որ խառնուրդը թոռու, եւ դիւրաւ ալ յաշկեցաւ. վասն զի Էնգրեւոսի գուռնը ամենեւին անորժակ չունէր անհաւասար զորուի բանակը շարունակելու, մանաւանդ որ խուանին օգնութեան հասած ըլլալն ալ չէր դիտուի: Նշմարելու Գաւեսիկան՝ որ դիտելը ինչ թշնամաց բանակին առաւել է բազմութեամբ, եւ ճակատաւորդին անով միայն կրցաւ զարհէլ՝ որ իւր թշնամիները միշտ կը խաբէր իւր զօրութեան նկատմամբ, չէր ուզեր պատերազմը շարունակել. վասն զի եթէ թշնամին խաբելութիւնն իմանար, ալ այնուհետեւ իւր գուռնը ուշիացած էր:

Անոր համար պատուիրակ առաջաց խուանին՝ որ խառնուրդի մէջ չմտնէ, ինչն ալ իւր սուղեղով հրամայեց Էնգրեւոսին եւ քաշուիլ:

Էնգրեւոս ալ չէր կրնար այս հրամանը լսել: Սուրին հարաւած մը՝ որ իւր կողմէն խոր ծակէն, քիչը անգգայ գետինը եր փռած: Բայց որովհետեւ նոյն րոպէին Գաղզաղիքը պատերազմը դադարեցուցին՝ որպէս զի ետ քաշուին եւ կորդի մտնեն, երկու հոգի անմիջապէս զէնդրեւտա քարձին եւ խառնուրդէն դուրս հանեցին: Էնգրեւոսին գուռը Գաւեսիկային հրամանը լսելուն պէս՝ ետ քաշուեցաւ եւ խուանին բանակին հետ միացաւ, այնպէս որ Գաւեսիկան ի բաց տեսաւ այն սակաւաթիւ գուռնը՝ որ բոտ իւր հրամանին անտառին մէջ մնաց, եւ այն փոքրիկ գուռնը՝ որ Սուրին առաջնորդութեան տակ բերդապահ զինուորաց գիմայ թփերու մէջ դարանեալ էին, բայց զօրութիւնը չուրք գտածարեց:

Ուրիշ ալ իւր առաջնորդին ապագահատութեան կը հետեւեր, անգագար հրացան արձակելով ետ կը քաշուեր Գաղզաղիքը առջեւէն, մինչեւ որ Գաւեսիկային գնդին հետ միացաւ: ԶԳաւեսիկան հայածող Գաղզաղիքը չէին դիտեր, որ բովանդակ Պատերազմողը հին իրենց առջեւ են, եւ չէին համարձակիր յարձակիլ առաւել զօրութեան ջրոյ: Բայց երբ տեսան որ Պատերազմողը ետ կը քաշուին, սկսան հայածել եւ կրցան վերջապահ ձանձնալ. վասն զի շատ շատ հանգիստ կը շարժեր՝ Պատերազմողաց շատ փրկարեւալ ըլլալուն պատճառաւ, եւ նոյն իսկ ծանր միջաւորը մէկտեղ կը տառնէին: Գաւեսիկան չէր ուզեր յանձն առնուիլ՝ որ իւր անձին ապատութեան համար կենցար վտանգի մէջ գնդներէն մին թշնամաց ձեռքն ինչոյ: Ուր-